

מלון יקרון והדושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מִי־הָרֵא חֶזְקָא

חֶזְקָא דְאִוְרֵי־תָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

אהבת ישראל מביאה את הגאולה

ישועת ישראל בזכות האחדות

ובכוח האחדות בכלל ישראל נזכה לגאולה העתידה, כמו שאמר הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין ע"ה על הכתוב 'האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים', בכוח התאספות והתאגדות בני ישראל כאיש אחד נזכה לגאולה העתידה באחרית הימים.

מחילת עוונות והשפעות טובות בזכות האחדות

ובשעה שכלל ישראל מאוחדים כאיש אחד עוונותיהם נמחלים, כמו שפירש הרב בעל אור לשמים ע"ה (ריש ויגש) לשון הכתוב (תהלים מח ו-ז) 'כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו', 'המלכים' הם בני ישראל, וזהו 'כי הנה המלכים נועדו', כאשר בני ישראל נועדים יחד, אזי 'עברו יחדיו', הקב"ה מעביר כל עוונותיהם, 'המה ראו כן תמהו' כי עתידים כל באי עולם לתמוה על כך, איך שמעביר ה' על כל פשעיהם, ולא זו בלבד אלא שהוא מוסיף להשפיע עליהם רוב טובה.

מעלת עבודת הציבור על עבודת הצדיקים

וכשמתאחדים בני ישראל לעבוד את ה' כאיש אחד, עבודתם חשובה ורצויה במרום יותר מעבודתם של יחידים, ואפילו אם עבודת היחידים היא במדרגה נעלה ומרוממת מעבודת הציבור, מכל מקום חשיבות יתירה נודעת לעבודת הציבור, ועבודת ה' בציבור מעוררת השפעה מאת הקב"ה בעצמו לא על ידי אמצעי, ועל ידי זה זוכים לברכה שלימה הן בהשפעת הטוב והן בשמירה מכל רע, אבל עבודת ה' של יחידים אינה מעוררת אלא השפעה על ידי מלאך טוב, וכוח המלאך הרי הוא מוגבל ואין בו שלימות, ואין בכוחו כי אם להציל מרעה אבל לא להשפיע טובה וברכה.

וכן מציינו אצל משה רבינו ע"ה שידע את ההבדל בין השפעה באמצעות מלאך לבין השפעה מאתו יתברך, ולכן ביקש שתהיה הנהגת בני ישראל מאת ה' דוקא, וגם כשנאמר לו (שמות לג ב) 'ושלחתי מלאך לפניך', סירב משה ואמר שאינו חפץ בכך, וביקש רק את קרבתו וליוויו של בורא עולם, כמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים עג כח) 'ואני קרבת אלהים לי טוב', כי רק אם תהיה ההשפעה מאתו יתברך בלי שום אמצעי אזי יזכו לשלימות הן בשפע טובה והן בשמירה מרע.

אהבה ואחוה בין החסידים

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בְּנָיו וַיֹּאמֶר הֲאִסְפוּ וְאֶגְדֶּה לָכֶם אֶת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים (מט א). אהבת ישראל היא יסוד גדול בעבודת ה', ומלפנים היתה אהבה מרובה שרויה בין קהל החסידים, כמו שאמר הרה"ק מקאצק זלה"ה שבעל הקדושת

מִי־הָרֵא דְפִלְיָא

בכל יהודי ישנה נקודת חיות שאינה נכבית

בְּקֶהֱלִם אֶל תַּחַד כְּבֹדֵי (מו, מט).

כל אדם מישראל יש בו חלק רוחני ונקודת חיות שאינה נכבית לעולם, כמו שדרשו חז"ל (סנהדרין קט): על בקשתו של יעקב אבינו ע"ה 'בקהלם אל תחד כבודי' (בראשית מט ו), הכוונה שלא יזכר שמו של יעקב על מחלוקתם בעדת קרח.

והדברים צריכים הבנה, וכי אם לא ייזכר שמו של יעקב לא נדע שהוא אביו של לוי, ומה מועיל שאין מזכירים את שמו. ופירש הרה"ק רבי יצחק מווארקא ע"ה, כי יעקב אבינו ע"ה הוא הבריה התיכון המבריה מקצה אל הקצה בתוך כלל ישראל (זוהר הקדמה א), וכל אדם ירא ה' יש בו נקודה וחלק מיעקב אבינו ע"ה, אשר על ידה יוכל תמיד לשוב ולהתעורר בנקודת הטוב. וזו היתה תפילת יעקב אבינו ע"ה 'בקהלם אל תחד כבודי', שלא יגיע שום חטא ופגם ח"ו לחלקו ולנקודתו, כדי שעל ידי חלקו יוכל כל איש להליהב שביבי זיקי נשמתו ולעוררו ולזכות על ידי זה לתשובה שלימה.

ראה גם מה שפירש הרב אור החיים ע"ה (במדבר טז א): וזו היתה תפילתו של יעקב שלא יגיע כח החטא עד עיקר השורש שביעקב, ולא ינתק חבל הכסף מעיקרו, ויש תקוה לאחריתם, והוא מאמר התנא (סנהדרין קח). עליהם אמר הכתוב (שמואל א' ב ו) 'מוריד שאול ויעל'.

הנקודה הפנימית שבלב האדם מעוררת אותו לתשובה

ובזה פירש מה שאמרו חז"ל (סנהדרין מד). 'אף על פי שחטא ישראל הוא', כי אף אם חלילה וחסי זידי אדם וירשע, לא יפגום נפשו ונקודתו הפנימית, הוא חלק יעקב אשר בפנימיותו, כי כל זמן אשר חלק יעקב בקרבו ועדיין לא נכבה לגמרי ח"ו, ע"י זה יוכל לזכות לתשובה שלימה.

ושני נביאים מתנבאים בסגנון אחד כשרבי צדוק הכהן מלובלין ע"ה (מחשבות חרוץ אות ג) גם מחדש כעניין זה יסוד נפלא, שהכלל הידוע 'ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא' נתחדש רק מיעקב אבינו ע"ה והלאה, וזה לשונו: ואמרו ז"ל (בראשית רבה סג יד) שביום שמת אברהם אבינו ע"ה יצא עשו לתרבות רעה ונפרד מלהיות נקרא עוד זרע יצחק, ובקידושין (יח). איתא דעשו ישראל מומר, והיינו דקודם שיצא לתרבות רעה היה עליו שם ישראל ונימול לשמונה, ואף דבישראל גם מומר אף על פי שחטא ישראל הוא, זהו רק בזרע יעקב שכבר נפקע חבל הנחלה בשלושה חוטין דאין יכול לינתק עוד, אבל בזרע יצחק אף דהיה נקרא תחילה בשם ישראל משנשתמד ויצא לתרבות רעה יצא מכלל ישראל.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

התגברות על היצר - כאשר התורה והתפילה כאחד

כפשוטם שאינם לומדים תורה, שהם אכן אינם משכימים כלל, רק מדבר על אלו שעוסקים בתורה אך אינם מקפידים להשכים ללימוד התורה רק עוסקים במלאכתם וגם קובעים עיתותיהם ללימוד התורה אך מכיון שאין משכימים לדברי תורה נמנע מהם השגת הצלחה בתורה ותפילה. כדברינו, שכשהתורה קודמת לכל התעסקות, התפילה כראוי וכנכון - כפי שאכן מתברר אצל המשכימים לתורה, ובכך נוצחים במשך כל היום את יצרם ומתקדש יומם בתוספת קדושה.

התגברות על היצר כאשר התורה והתפילה כאחד

עפ"י הרמז 'דרך ארץ' גימטריא 'תפלה' הנ"ל, ביאר הרה"ק בעל האמרי יוסף מספינקא ע"ה (הקפות הקפה ד דרוש ג) מאמר חז"ל יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עוון, שכאשר האדם מתייגע בתורה עם דרך ארץ שבגימטריא תפילה, יגיעת שניהם משכחת עוון. שבשניהם כאחד ניצול מלבוא לידי חטא.

תפילה מצילה מן החטא כמו שכתב בבינה לעתים הנ"ל. ותורה מצילה מן החטא כמו שאמרו בגמרא (קידושין ל.) אמר הקב"ה לישראל, בני, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין ואם אתם עוסקין בתורה אין אתם נמסרין בידו. וכששניהם כאחד יחד דהיינו שמקדים לעסוק בתורה קודם התפילה והתפילה משתבחת יותר ומקובלת ביותר, כן גם בתפילה נותן עיניו למעלה ומבין שהעיקר בחייו היא התורה הקדושה וההתנהגות כדברי התורה, הרי זה מקשר התפילה והתורה יחד, וכל אחד נותן לשני שיתעצם כוחו, ובכך כח הצלתם מן החטא כפול ומכופל.

ונראה שזהו גם פירוש דברי הגמרא (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע וכו', ניצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה, וכיצד ירגיז את יצרו - באמצעות התפילה הנמשלת לחרב וקשת כנגד יצרו הרע. ואם לאו, יעסוק בתורה - ישתמש בכח התורה העומדת כנגד היצר. שהתורה והתפילה הם הדרך הבטוחה להתגבר על יצרו ולזכות לחיי העולם הבא.

פיתוייו בעולם הזה ובעולם הבא. בכך מובן שלפיכך הקדים יעקב אבינו ע"ה 'חרב' ל'קשת'. אף שבאופן הרגיל תחילת המלחמה מרחוק בקשת לרכך את התנגדות האויב ורק לאחר מכן כשמתקרבים ומגיעים פנים אל פנים נלחמים בחרב. כי בכך רצה להבינו שאין הכוונה למלחמה גשמית כפשוטה, לכך הקדים חרב לקשת, שכן היא דרכה של המלחמה הגדולה כנגד יצר הרע, ראשית המלחמה היא בחרב הרומזת על פיתוי והסתתו בעולם הזה בקירוב מקום, ורק לאחר מכן עולה ומשטין וכנגד זה אנו נלחמים בו בקשת.

יש להקדים תפילה לדברי תורה

עוד אמרו 'דרך ארץ' גימטריא 'תפלה'. ועל כך איתא (תנא דבי אליהו רבה א) 'דרך ארץ קדמה לתורה', והכוונה לתפילה כדבעי שהיא הקודמת ועמדת לו לאדם שיוכל לבוא לידי תורה ולהתגברות היצר כדכתבנו. והוא אמרם ז"ל (אבות פ"ג מ"ט) 'רבי חנינא בן דוסא אומר כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת', שיראת שמים הבאה לו לאדם מכח תפילתו היא העומדת להשגת החכמה ולקיומה באדם.

התורה מביאה לתפילה

התורה והתפילה כרוכים זה בזה, וכמו שראינו עד כמה נצרכת הכנה ע"י תפילה כדי לזכות לתורה וקיום מצוותיה, כך הדרך לבוא לתפילה הוא ע"י התורה, שצריך האדם לזכך לבו ומוחו קודם התפילה ובכך תהיה תפילתו בכוונה כראוי. וזהו שאמרו חז"ל (ברכות ל.) 'חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין כדי שיכוונו לבם לאביהם שבשמים'.

כן דרש הרה"ק ר' יואל מסאטמר ע"ה (דברי יואל תזריע אות ב') בתפילת רבי נחוניא בן הקנה (ברכות כח:): 'אנו משכימים והם משכימים, אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים', וצריך להבין וכי יושבי קרנות משכימים, הלא נמים הם את שנתם וחייהם ומבטלים זמנם, וכי עליהם נאמר 'הם משכימים'. לפיכך ביאר רבי יואל ע"ה, שאין הכוונה על יושבי קרנות

וְאֵנִי נֹתֵתִי לָךְ שְׂכָם אֶחָד עַל אַחֶיךָ אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֲמֹרִי בְּחָרְבִי וּבְקִשְׁתִּי (מח כב). תרגם אונקלוס 'ואנא יהבית לך חולק חד יתיר על אחך דנסיבית מידא דאמוראה בצלותי ובבעותי'. וכן אמרו בגמרא (ב"ב קכג.) וכי בחרבו ובקשתו לקח, והלא כבר נאמר (תהלים מד ז) 'כי לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושעני'. אלא 'חרבי' זו תפלה, 'קשת' זו בקשה.

והקשה בספר בינה לעתים (דרוש סב), מדוע נמשלה התפילה לחרב וקשת, הן אמת שזמן התפילה הוא זמן מלחמה, אך מדוע נמשלו התורה והתפילה לשני כלי זיין הללו בדווקא.

רק כך פירש דברים נכוחים וערבים, האויב הנלחם עמנו ניגש למלחמה בשני פנים, כדאיתא בגמרא (ב"ב טז.) 'יורד ומתעה ועולה ומרגיז'. ובלשונו: והנה, יש לנו אויב פנימי עצום ורב - יצרנו הרע. הוא נלחם בנו בשני פנים, אם בהיותו קרוב לנו, ואם בהתרחקו ממנו מאוד. כי כאן בא אצלנו, ופנים בפנים מתעצם עלינו להפילנו במכמורות העוונות בתוקף הסתתו. ועוד מעט הולך בדרך למרחוק, למעלה למעלה, עד מקום כסא כבודו יתברך, לפני בית דינו הצדק, ומשם עורך מלחמה נגדנו, מקטרר ומלמד עלינו חובה, ומעורר הדין להענישנו חלילה.

וכנגדו עומד כח התפילה, שכאשר האדם מתפלל כראוי וכנכון זוכה להינצל משתי מלחמות אלו כאחת, ועל כך אמרו בתפילה (יבמות קה.) 'המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה' דהיינו שיסתכל על שפלות עצמו ועל רוממות ה' יתברך, שהם העומדים כנגד היצר היורד ומתעה ועולה ומשטין, שכשיראה שפלות עצמו יכנע לבבו ולא יבוא לידי חטא, ויזכה לנצח ע"י כך את היצר העולה למעלה ולהכריעו לכף זכות.

ממילא יובנו שני השמות שנקראת התפילה, שהרי חרב וקשת אין פעולתם שווה, 'חרב' הוא לבא להילחם פנים אל פנים, ו'קשת' הוא לעומד רחוק. כן הדבר ממש בתפילה, שתי פעולות יש בה כנגד האויב המשטין, 'חרב' כנגד שעומד להסיתנו בקירוב מקום, ו'קשת' כנגד קטרורו למעלה. שכח התפילה עומד כנגד

עיקר חפצו של יצה"ר הוא העצבות והייאוש של אחר העבירה

לכם ניר ואל תזרעו אל קצים, ופירשו ז"ל דהאדם צריך להיות קודם בבחינת 'סור מרע' ואחר כך 'ועשה טוב', כי אם אינו בבחינת 'סור מרע' יש ח"ו יניקה להחיצונים מהמצות ומעשים טובים שעושה, כיון שנפשו עדיין לא מטהרה. אמנם בדורות הללו ובפרט באנשים כערכנו, אם ירצה להמתין שלא להיות 'עשה טוב' עד שיהיה קודם בבחינת 'סור מרע', אזי יבלה ימיו ושנותיו ולא יעשה מצוה, כי מי יאמר זכיתי לבי. לכן העצה הנכונה לזה שיהיה 'עשה טוב' קודם, ובעשיית המצוה יקבל עליו תשובה באמת על מעשיו הקודמים, ושלא ישוב עוד לכסלה, ואם כן על ידי העשה טוב זוכה להיות בבחינת 'סור מרע' גם כן.

ויכוח יעקב אבינו ויוסף הצדיק - מהי הדרך שיתחיל האדם בעבודת בוראו

ובזה מבאר מהות הויכוח שהיה בין יעקב אבינו ע"ה ליוסף הצדיק ע"ה, שיעקב ע"ה הניח ימינו על ראש אפרים, ויוסף אמר לו 'לא כן אבי כי זה הבכור שים ימינך על ראשו'. כי יוסף היה בדרגה גבוהה כמו שכתוב (לעיל מב ו) 'הוא המשביר לכל עם הארץ', ששיבר כל הארצות, לכן היה נקל בעיניו להיות בבחינת 'סור מרע' קודם, ולכן רצה שמנשה הרומז לסור מרע - שכן נקרא כך על שם 'כי נשני אלקים' (שם מא נא) לשון שכחה ועזיבת הרע, הוא יהיה הבכור. אך יעקב אבינו ע"ה ראה באספקלריא המאירה שלו שבדורות האחרונים יהיו אנשים כערכנו, שמוכרח להיות אצלם 'עשה טוב' קודם, לכן הקדים את אפרים שרומז על 'עשה טוב' כמו שכתוב (שם פסוק נב) 'כי הפרני אלקים'.

והוא כדברינו, שאל לו לאדם לחשב חשבונות האם ראוי הוא לעבוד את ה', כי זו דרכו של היצר להכניס ייאוש בלבו אחר שחטא, רק קודם יכניס עצמו לעבודת ה' בשמחה של מצוה 'שלא עשני גוי', ומזה יבוא אחר כך לטהר עצמו ולשוב בתשובה שלימה.

שהוא תחבולת היצר כדי להפילו אחר כך בתאוות ח"ו כנודע, שאם לא כן מאין באה לו עצבות אמיתית מחמת אהבת ה' או יראתו באמצע עסקיו.

והנה בין שנפלה לו העצבות בשעת עבודה בתלמוד תורה או בתפלה, ובין שנפלה לו שלא בשעת עבודה, זאת ישים אל לבו כי אין הזמן גרמא כעת לעצבות אמיתית אפילו לדאגת עונות חמורים ח"ו. רק לזאת צריך קביעות עתים ושעת הכושר בישוב הדעת להתבונן בגדולת ה' אשר חטא לו כדי שע"י זה יהיה לבו נשבר באמת במרירות אמיתית וכמבואר עת זו במקום אחר, ושם נתבאר גם כן כי מיד אחר שנשבר לבו בעתים קבועים ההם אזי יסיר העצב מלבו לגמרי ויאמין אמונה שלימה כי ה' העביר חטאתו ורב לסלוח וזו היא השמחה האמיתית בה' הבאה אחר העצב, עכ"ל.

הכלל העולה מדברינו הוא, שחלילה לנו להתייחס להרהורים הטורדים במוחנו, האומרים לנו בכל עת שאיננו ראויים לגשת אל הקודש, כי זוהי דרכו של היצר הרע להניא אותנו מלעבוד את ה'. רק עלינו להתחזק ולדעת שכל יהודי בכל מצב בו הוא נמצא חשובה עבודתו לפני בורא עולם, וכשעושה רצונו בכך שממשיך להיות בשמחה, כבר יעזור לו ה' וע"י שיקיים מצוותיו יראה את אשר עליו לתקן, אך צריכים להיות חזקים ובשום אופן לא ליפול לעצבות וייאוש.

בדורנו סדר העבודה הוא 'עשה טוב' ואחר כך 'סור מרע'

הואיל והשמחה יסוד גדול כל כך בעבודתו יתברך, סדר העבודה בדורנו הוא לעסוק בעשה טוב אף שעדיין לא סר מרע, ואף שבתהלים נאמר (לד טו) 'סור מרע ועשה טוב', אם כן יבוא האדם ויאמר, צודקים טענות היצר, הרי עדיין לא סרתי מרע וכיצד אוכל לעשות טוב. על כך דרש הרה"ק בעל הצמח צדיק מו"ז זי"ע ע"ה (ויחי ד"ה וירא), דהנה כתיב (ירמיה ד ג) 'נירו

וירא יוסף פי ישית אביו יד ימינו על ראש אפרים וירע בעיניו ויתמוך יד אביו להסיר אתה מעל ראש אפרים על ראש מנשה. ויאמר יוסף אל אביו לא כן אבי כי זה הבכור שים ימינך על ראשו. וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא הגוים (מח יז-ט).

מדרכו של היצר הרע שכאשר מסית ומפתה את האדם, אינו צריך כל כך את מעשה העבירה גופא, וכמו שמובא משמו של החוזה מלובלין זי"ע, שעיקר חפצו של היצר הוא בעצבות שנופל האדם לאחר העבירה, שכך לוכד אותו היצר ברשתו לעולם, באמרו, 'הרי בכל מקרה הינך אבוד, עולם הבא הרי בכל אופן לא יהיה לך, לכל הפחות שלח ירך ואחוז בזנבות הנאות עולם הזה'. וכאשר האדם בעצבות ודכודך מתייאש הוא מעצמו ומקבל דבריו וכך נלכד ברשתו.

הדרך להתמודד עם טענות היצר המנסה להפילו לייאוש

כשיודע האדם שזו מטרת היצר הרע להפילו בעצבות וייאוש, לא יתן למכהו לחי, רק יתחזק וישמח בשמחה של מצווה שזוכה להתקרב לבורא עולם בתפילה, בלימוד התורה הקדושה ובקיום המצוות, ולא יתפעל מדבריו כלל, ואף אם בא בשק טענותיו לומר לאדם שאינו ראוי לקרב אל הקודש, ישריש בלבו שלא יתכן שהיצר הרע הוא שיאמר לו כיצד לעבוד את ה', כי הרי כל מטרתו אינה לקרב את האדם רק להפילו ברשתו, ואם כן וודאי שמחשבות אלו על שפלותו אינם מגיעים מכח הקדושה, ואינם הדרך לעבוד את ה', ולכן ידחה מחשבות אלו וישמח שזוכה לעבוד את ה' וחשובה עבודתו לפניו בכל מצב שנמצא בו.

וכך כתב בעל התניא ע"ה (ליקו"א כו): אך העצבות ממילי דשמיא צריך לשית עצות בנפשו לפטר ממנה, אין צריך לומר בשעת עבודה שצריך לעבוד ה' בשמחה ובטוב לבב, אלא אפילו מי שהוא בעל עסקים ודרך ארץ אם נופל לו עצב ודאגה ממילי דשמיא בשעת עסקיו בידוע

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או לצטט ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישראל. עיצוב ועימוד: שוקי קנר

